

Οι συνθήκες στα στρατόπεδα προσφύγων: Το παράδειγμα του Σχιστού

Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Αθήνα, Ιανουάριος 2017

Σύνταξη έκθεσης & συλλογή στοιχείων: Χαριτίνη Εμμανουηλίδου (δικηγόρος), Μιχάλης Παπαντωνόπουλος (ψυχολόγος), Έφη Μάνσαλη (κοινωνική λειτουργός), Γιώργος Τριανταφύλλου (κοινωνικός λειτουργός), Ιφιγένεια Μούχτση (συντονίστρια Δικτύου στο Σχιστό).

Το Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι μη κερδοσκοπικό σωματείο, που ιδρύθηκε το 2004, με στόχο την ευαισθητοποίηση και παρέμβαση στα προβλήματα που αφορούν τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Στα 13 χρόνια της δράσης του, το Δίκτυο έχει μεταξύ άλλων επιτύχει την προώθηση των δικαιωμάτων των παιδιών και την ολιστική υποστήριξη και κοινωνικοποίησή τους μέσω παιδαγωγικών, πολιτισμικών και ψυχοκοινωνικών δράσεων αλλά και νομικών ενεργειών.

Από το 2016, σε συνεργασία με τη διεθνή οργάνωση Save the Children, το Δίκτυο δραστηριοποιείται στις δομές φιλοξενίας προσφύγων του Ελληνικού και του Σχιστού, όπου παρέχει στα παιδιά-πρόσφυγες ψυχαγωγικά και παιδαγωγικά προγράμματα. Επιπλέον, στο Σχιστό, το Δίκτυο προσφέρει ψυχοκοινωνική και νομική συνδρομή σε παιδιά και στους γονείς τους (στην περίπτωση που οι ανήλικοι συνοδεύονται από αυτούς) με τη σύσταση ειδικής ομάδας CPU (Child Protection Unit), η οποία αποτελείται από δύο κοινωνικούς λειτουργούς, έναν ψυχολόγο και έναν δικηγόρο.

Η σχεδόν ενός έτους δράση της CPU ομάδας μας στη δομή του Σχιστού και οι καθημερινές παρεμβάσεις της αποτελούν το έναυσμα για την παρακάτω έκθεση.

Εισαγωγή

Το Σχιστό, αποτελεί έναν από τους 54 χώρους φιλοξενίας αιτούντων άσυλο. Οι χώροι αυτοί συνήθως είναι εκτεταμένες περιφραγμένες δομές και βρίσκονται ως επί το πλείστον σε περιοχές απομακρυσμένες από τα αστικά κέντρα¹. Η πρόσβαση στο κέντρο των πόλεων καθίσταται δύσκολη, καθώς η μετακίνηση με δημόσια συγκοινωνία δεν είναι πάντοτε δυνατή, απαιτεί χρόνο και οικονομική επιβάρυνση. Επίσης, το γεγονός ότι το Σχιστό αποτελεί ένα ιδιαίτερα μεγάλο κέντρο φιλοξενίας (δυναμικότητας 2000 θέσεων σύμφωνα με τα στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας²) δημιουργεί επιπλέον δυσχέρειες καθώς η διοικητική μέριμνα για τη λειτουργία του είναι ιδιαίτερα δύσκολη.

Αποτέλεσμα αυτών των καταστάσεων είναι να ευνοείται η γκετοποίηση όσων διαμένουν εκεί σε βάρος της ομαλής ενσωμάτωσής τους στην ελληνική κοινωνία. Άλλωστε, κανένα συγκεκριμένο σχέδιο ενσωμάτωσης-ένταξης δεν έχει ανακοινωθεί ή τεθεί σε εφαρμογή μέχρι στιγμής. Η -στην πράξη- άρνηση ενασχόλησης με ένα ζήτημα που απαιτεί άμεσες αλλά ουσιαστικές λύσεις δημιουργεί την εντύπωση ότι στόχος της περιφράξης των προσφύγων στα δεδομένα σημεία είναι απλώς η αγνόησή τους.

Αξιοσημείωτο είναι ότι κάποιοι από τους χώρους φιλοξενίας, όπως το Σχιστό και τα Διαβατά, ενώ λειτουργούν σχεδόν ένα χρόνο και χαρακτηρίζονται στο νόμο 4375/2016 ως “Δομές Προσωρινής Υποδοχής και Φιλοξενίας”, μόλις πριν λίγες εβδομάδες συστάθηκαν επίσημα με υπουργική απόφαση. Ο Γενικός Κανονισμός Λειτουργίας όλων αυτών των Δομών μάλιστα ρητά αναφέρει ότι προορίζονται για βραχείας ή μέσης διάρκειας διαμονή και ότι δε λειτουργούν ως μόνιμες δομές φιλοξενίας.³ Η δε προσωρινότητα των Δομών αυτών επισημαίνεται και από έγγραφο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες (Υ.Α.), όπου γίνεται λόγος για πεδία αντιμετώπισης “κατάστασης εκτάκτου ανάγκης”, συνεπώς όχι για μακροπρόθεσμες δομές.⁴ Ωστόσο, τα στρατόπεδα από μεταβατικές συνθήκες οριζόμενες από την έκτακτη ανάγκη, τείνουν να γίνουν μόνιμο καθεστώς.

Μάλιστα, είναι ασαφές το πώς θα χρησιμοποιηθούν τα ανωτέρω στρατόπεδα από τις 15 Μαρτίου 2017 που προβλέπεται, κατόπιν σχετικών συστάσεων της Επιτροπής της ΕΕ, η

---

¹ UNHCR, Site Profiles as of 15 December 2016,

<http://rse-smi.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=d5f377f7f6f2418b8ebadaae638df2e1>

(τελευταία πρόσβαση 21.12.16).

² <https://data.unhcr.org/mediterranean/country.php?id=83>

³ Ν 4375/2016 “Οργάνωση και λειτουργία Υπηρεσίας Ασύλου, Αρχής Προσφυγών, Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης σύσταση Γενικής Γραμματείας Υποδοχής, προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «σχετικά με τις κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιτύπωση)» (L 180/29.6.2013), διατάξεις για την εργασία δικαιούχων διεθνούς προστασίας και άλλες διατάξεις.”, άρθρο 10 παρ.4, ΦΕΚ Α 51/3-4-2016; Απόφαση υπ’ αριθμ. 3/14762 “Σύσταση ανοικτών Δομών Προσωρινής Υποδοχής πολιτών τρίτων χωρών ή ανιθαγενών που έχουν αιτηθεί διεθνή προστασία, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ.4 του άρθρου 10 του Ν. 4375/2016”, ΦΕΚ Β 3720/16.11.2016; Απόφαση υπ’ αριθμ. 11.1/6343 “Γενικός Κανονισμός Λειτουργίας Δομών Φιλοξενίας υπηκόων τρίτων χωρών που λειτουργούν με μέριμνα της Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής.”, άρθρο 7 παρ.1, ΦΕΚ Β 3295/9-12-2014.

⁴ Βλ. υποσημείωση 1.

επαναφορά της πλήρους εφαρμογής του Κανονισμού Δουβλίνο για την Ελλάδα ως πρώτη χώρας εισόδου αιτούντος άσυλο από τρίτη χώρα⁵.

Σε κάθε περίπτωση, άγνωστο παραμένει το τι θα συμβεί στο ενδεχόμενο νέων μεγάλων ροών προσφύγων οι οποίοι τυχόν εισέλθουν στην ΕΕ μέσω της Ελλάδας, αφού σχέδιο έκτακτης ανάγκης δεν έχει προβλεφθεί. Επιπλέον, δυσσώονο είναι το γεγονός ότι την ίδια στιγμή επίσημες εκθέσεις διεθνών οργανισμών και εθνικών οργάνων ευρωπαϊκών κρατών εντοπίζουν σημαντικότερες πλημμύειες, ελλείψεις ή ακόμη και παντελή κενά στην προστασία, την ασφάλεια και την ποιοτική-αξιοπρεπή διαβίωση των πληθυσμών που διαμένουν στην Ελλάδα, με τα παιδιά να ανήκουν στην πολυπληθέστερη ομάδα ευάλωτων που πλήττεται.⁶

Συνθήκες διαβίωσης

Ξεκινώντας από τις συνθήκες διαβίωσης, έχει επιχειρηθεί σε συγκεκριμένα στρατόπεδα η αντικατάσταση των σκηνών με προκατασκευασμένα σπίτια, στα πλαίσια του προγράμματος της Υ.Α. “winterization”. Η κίνηση αυτή, αν και ανησυχητική λόγω του ότι δίνει ένα επιπλέον στίγμα μονιμότητας στις δομές, είναι σίγουρα απαραίτητη, προκειμένου να παρασχεθούν ανθρώπινες συνθήκες διαβίωσης ενόψει του χειμώνα. Εντούτοις, είναι αξιοσημείωτο πως αυτά τα προκατασκευασμένα καταλύματα στήθηκαν το Δεκέμβριο χωρίς να υπάρχουν στους χώρους εγκαταστάσεις βασικών παροχών, ήτοι ηλεκτρισμού-θέρμανσης, ύδρευσης και αποχέτευσης. Η θέρμανση των καταλυμάτων με τη λειτουργία κλιματιστικών και η σύνδεση αποχέτευσης για τη λειτουργία των τουαλετών κατέστη δυνατή μόλις στις αρχές Ιανουαρίου. Οι δε πλατφόρμες πάνω στις οποίες έχουν στηθεί τα κοντέινερς είναι ασταθείς με έντονο κίνδυνο ανατροπής των οικημάτων -όταν οι διαμένοντες συγκεντρώνονται κοντά στις γωνίες τους- ενώ από την ώρα που δύνει ο ήλιος βρίσκονται πλήρως στο σκοτάδι.

---

⁵ EU Commission, 4th Report on the Progress made in the implementation of the EU-Turkey statement, 8/12/2016; EU Commission Fact Sheet, 8/12/2016;

⁶ Dutch Council for Refugees et al., The implementation of the hotspots in Italy and Greece: A study, available at: <http://www.ecre.org/wp-content/uploads/2016/12/HOTSPOTS-Report-5.12.2016..pdf> .

Πέρα από τα καταλύματα των προσφύγων προβληματική είναι και η λειτουργία των κοινόχρηστων χώρων. Οι κοινόχρηστες τουαλέτες στο Σχιστό είναι μόλις 48 και μέχρι πριν λίγες ημέρες εξυπηρετούνταν από αυτές 790 διαμένοντες⁷, ενώ αντίστοιχα οι ντουζιέρες είναι ακόμη λιγότερες, 28. Όπως είναι επακόλουθο, τόσο οι τουαλέτες όσο και οι ντουζιέρες δεν βρίσκονται σε καλή κατάσταση και οι βλάβες τους είναι πολύ συχνές. Επιπλέον, οι ανδρικές τουαλέτες ουσιαστικά συνορεύουν με τις γυναικείες, γεγονός που έχει εγείρει επανειλημμένα ζητήματα ιδιωτικότητας και ασφάλειας για τον γυναικείο και ανήλικό πληθυσμό της δομής.

Παρομοίως, προβλήματα παρουσιάζονται και στη λειτουργία κοινόχρηστων χώρων που χρησιμοποιούνται για τη δημιουργική απασχόληση των παιδιών που διαβιούν στο στρατόπεδο. Οι χώροι, που ήδη είναι περιορισμένοι σε αριθμό και δεν μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες των παιδιών, είναι ούτως ή άλλως ακατάλληλοι, καθώς σε αυτούς συχνά υπάρχουν σκουπίδια και υλικά οικοδομικών εργασιών τα οποία είναι επικίνδυνα για τη σωματική ακεραιότητα των ανηλίκων (π.χ. παρατημένα αιχμηρά σίδερα, σκουριασμένες πρόκες κ.ά.), ενώ επιπλέον εμφανίζουν σημαντικά προβλήματα στεγανοποίησης.

Όσον αφορά τη διατροφή των διαμενόντων στα στρατόπεδα, παρατηρείται ότι δεν τηρούνται οι βασικοί κανόνες σίτισης για χώρους όπου φιλοξενούνται ανήλικοι, αφού παρέχονται μόνο τρία κύρια γεύματα -ανεπαρκούς ποσότητας και ποιότητας- αντί των πέντε που προβλέπονται στο Παράρτημα 1 του Γενικού Κανονισμού Λειτουργίας Δομών Φιλοξενίας.⁸ Περαιτέρω, φρέσκα φρούτα και λαχανικά σπάνια διανέμονται, τα γαλακτοκομικά είναι ανύπαρκτα, ενώ τα συσκευασμένα γλυκά μικρογεύματα βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη της διατροφής των ανηλίκων όλων των ηλικιών. Ως αποτέλεσμα, επαφίεται στους διαμένοντες να διαθέσουν όσα χρήματα τυχόν έχουν, για να ενισχύσουν θρεπτικά το διαιτολόγιό τους, την ίδια στιγμή που απαγορεύεται σε αυτούς η παρασκευή των γευμάτων τους και η σίτισή τους γίνεται αποκλειστικά με συσσίτιο.

Κι ενώ οι διαμένοντες στα στρατόπεδα είναι εξαιρετικά ευεπίφοροι σε ασθένειες τόσο λόγω της συγκέντρωσης πληθυσμού στον ίδιο χώρο όσο και της πενιχρής ποιότητας διατροφής τους, οι ιατρικές υπηρεσίες που παρέχονται στις αποκαλούμενες “Δομές Φιλοξενίας” υπολείπονται κατά πολύ αυτών που απαιτούνται, για να εξασφαλίζεται επαρκώς η υγεία των ανθρώπων αυτών. Οι ανεπάρκειες άλλωστε των υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στις δομές έχουν τονισθεί και από Ανεξάρτητη Εθνική Αρχή σε πρόσφατη σχετική έκθεσή της.⁹ Ειδικότερα, το κρατικό ιατρικό-νοσηλευτικό προσωπικό είναι ολιγάριθμο, ενώ σε κάποιες δομές -λ.χ. στο camp του Σχιστού- το ιατρείο δε λειτουργεί καθόλου κατά τις βραδινές ώρες και ο στρατιωτικός ιατρός ειδοποιείται τηλεφωνικά, αν προκύψει κάποιο έκτακτο περιστατικό, για να μεταβεί επί τόπου στη Δομή. Συνεπώς, ακόμα και οι Πρώτες Βοήθειες αναμένονται να παρασχεθούν καθυστερημένα, σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

---

⁷ Βλ. υποσημείωση 1.

⁸ Βλ. υποσημείωση 2, Απόφαση υπ’ αριθμ. 11.1/6343, Παράρτημα 1 Ε’ παρ.1

⁹ Έκθεση ΕΕΔΑ “Οι Συνθήκες Διαβίωσης στα Κέντρα Υποδοχής και Φιλοξενίας Μεταναστών και Προσφύγων”, Δεκέμβριος 2016, σελ. 14, διαθέσιμη στο:

http://nchr.gr/images/pdf/apofaseis/prosfuges_metanastes/kentra_filoxenias_autopsia.pdf.

Ένα άλλο σημείο όπου εντοπίζεται έλλειμμα στην προστασία των προσφύγων είναι η ασφάλεια των χώρων όπου διαμένουν. Κάποιες από τις Δομές οι οποίες στο παρελθόν λειτουργούσαν ως στρατόπεδα βρίσκονται ακόμα υπό την επίβλεψη του στρατού μόνο όμως ως προς τις κτηριακές εγκαταστάσεις τους. Αυτή είναι και η περίπτωση του Σχιστού. Η Αστυνομία είναι εκείνη που φροντίζει για την τήρηση της τάξης στους χώρους της Δομής αλλά η παρουσία της είναι ελλιπής με δύο-τρία άτομα σε κάθε βάρδια και αυτά να βρίσκονται στατικά μόνο στην είσοδο του στρατοπέδου.¹⁰

Μητέρα που κατήγγειλε περιστατικό ενδοοικογενειακής βίας από το σύζυγο, αντιμετώπισε την άρνηση άμεσης παρέμβασης των αστυνομικών αρχών που είναι υπεύθυνες για την τήρηση της τάξης στο στρατοπέδο του Σχιστού, κατά τη διάρκεια της κρίσης, καθώς οι ίδιες οι αρχές εκδήλωσαν διστακτικότητα δράσης, λόγω της ασάφειας του πλαισίου παρέμβασής τους. Στη συνέχεια δε, τόσο στο Αστυνομικό Τμήμα όπου μεταφέρθηκε ο δράστης και η καταγγέλλουσα όσο και στο Ποινικό Δικαστήριο, δεν υπήρχε διερμηνέας, με αποτέλεσμα να βασίζονται οι εθνικές αρχές για την καταδίκη ή την αθώωση του κατηγορουμένου στη δυνατότητα ή μη της οργάνωσής μας να διαθέσει δικό της διερμηνέα, ώστε να μπορέσουν να δοθούν καταθέσεις και να διεξαχθεί η ακροαματική διαδικασία.

Το κλίμα ανασφάλειας που επικρατεί στα στρατόπεδα επιτείνεται από τα κατεστραμμένα τμήματα της περιφραξής τους και τον κακό και ανεπαρκή φωτισμό ακόμα και των κοινόχρηστων χώρων.¹¹ Υπάρχουν, μάλιστα μαρτυρίες διαμενόντων στο Σχιστό πως οι γυναίκες και οι ανήλικοι δεν κυκλοφορούν καθόλου έξω από τα καταλύματά τους, μόλις πέσει το σκοτάδι. Σε αυτό το σημείο, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η ανυπαρξία επαρκούς φύλαξης των χώρων αυτών σε συνδυασμό με την έλλειψη του αναγκαίου φωτισμού ακόμα και των κοινόχρηστων χώρων¹², εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους βίας, σεξουαλικών παρενοχλήσεων, κακοποιήσεων κλπ και γενικά αποκλείει μία έστω και υποτυπωδώς ασφαλή διαβίωση, στοιχείο που έχει ήδη επισημανθεί από το Σεπτέμβριο του 2016 από τη Διεθνή Αμνηστία.¹³

---

¹⁰ Ο.π., σελ. 13κ.ε.

¹¹ Βλ. Υποσημείωση 1.

¹² υπάρχουν προβολείς μόνο στην είσοδο τριών κτηρίων στο κέντρο του στρατοπέδου και στην είσοδο του διοικητηρίου

¹³ Έκθεση Διεθνούς Αμνηστίας, "Έχουμε χάσει κάθε ελπίδα-Η παράλυση της Ευρώπης αφήνει χιλιάδες πρόσφυγες εγκλωβισμένους στην Ελλάδα", Σεπτέμβριος 2016, σελ. 5, διαθέσιμη στο: https://www.amnesty.gr/sites/default/files/pdf/ehoyme_hasei_kathe_elpida_diethnis_amnistia.pdf .

«... Από τη στιγμή που θα σκοτεινιάσει όλοι κλεινόμαστε στο κοντέινερ γιατί υπάρχει φόβος. Ούτε στην τουαλέτα δεν πάμε γιατί είναι πολύ σκοτεινά και επικίνδυνα. Ειδικά τα παιδιά μου και τη γυναίκα μου δεν τους αφήνω να πάνε με τίποτα. Έχουν γίνει πολλές επιθέσεις εκεί πέρα...» (από μαρτυρία πρόσφυγα στην ομάδα CPU του Δικτύου, Δεκέμβριος 2016).

«... Δεν υπάρχει καμία φύλαξη στο στρατόπεδο. Ακόμη και ο φράχτης του έχει τρύπες από τις οποίες μπεινοβγαίνουν όσοι θέλουν, ακόμη και επικίνδυνα άτομα που δεν μένουν εδώ, που έχουν σκοπό να πουλήσουν ναρκωτικά ή να κάνουν άλλες άσχημες ενέργειες». (από μαρτυρία ασυνόδευτου ανήλικου στην ομάδα CPU του Δικτύου, Δεκέμβριος 2016).

Επίσης, σύστημα πυρασφάλειας, όπως προβλέπεται από το Γενικό Κανονισμό Λειτουργίας, στην πλειονότητα των δομών δεν υπάρχει ή υπάρχει αλλά δεν ανταποκρίνεται στα ενδεδειγμένα πρότυπα, βάσει της τελευταίας ενημέρωσης από την Υ.Α.¹⁴ Ας μην ξεχνούμε πως αυτή η έλλειψη, η οποία ήδη έχει αποδειχθεί ολέθρια σε hot spots των νησιών, αφορά σε χώρους όπου διαμένουν ακόμα και χιλιάδες άνθρωποι, για τους οποίους δεν έχει καθοριστεί καν έξοδος κινδύνου, σε περίπτωση που συμβεί κάποιο σχετικό επεισόδιο.¹⁵ Και στο Σχιστό, η ολιγοπία για εγκατάσταση των απαραίτητων συστημάτων πυρανίχνευσης-πυρασφάλειας είναι χαρακτηριστική, καθώς ήδη μετρούμε δύο μήνες μετά το θανατηφόρο επεισόδιο στη Μόρια και η δυσχέρεια -λόγω δαιδαλώδους γραφειοκρατίας- στον προσδιορισμό των υπεύθυνων αρχών εξακολουθεί να θέτει ανάχωμα στην αναζήτηση λύσεων και ευθύνης.¹⁶

Υπό τις προαναφερθείσες συνθήκες, η πολυπληθέστερη ομάδα ευάλωτων, οι ανήλικοι, πλήττονται καίρια στα δικαιώματά τους στη ζωή, την υγεία και την ασφάλεια, όπως αυτά κατοχυρώνονται στη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, κείμενα νομικά δεσμευτικά τόσο για την Ελλάδα όσο και για τα υπόλοιπα κράτη της ΕΕ.¹⁷ Το βέλτιστο συμφέρον του ανηλίκου όχι μόνο δε λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη αλλά αποκλείεται ως συνιστώσα για τον καθορισμό των συνθηκών διαβίωσης των προσφύγων.¹⁸ Πράγματι, οι ανωτέρω συνθήκες διαβίωσης μόνο προς το συμφέρον των ανηλίκων δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι είναι.

Οι δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης επιδεινώνουν την ήδη ευάλωτη κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι πρόσφυγες. Οι περισσότεροι από αυτούς έχουν ήδη βιώσει δύσκολες και τραυματικές εμπειρίες μέχρι αλλά και μετά την άφιξή τους στην Ελλάδα (στις οποίες

¹⁴ Βλ. υποσημείωση 1.

¹⁵ Βλ. υποσημείωση 2, Απόφαση υπ' αριθμ. 11.1/6343, αρθ.15 παρ. 5, Παραρτημα 1, Δ', παρ. 5-7.

¹⁶ Βλ. Σχετικά: <https://www.savethechildren.net/article/death-child-moria-fire-disgrace-both-eu-greek-government>

¹⁷ Σύμβαση περί των Δικαιωμάτων του Παιδιού (ΣΔΠ), 1577 UNTS 3 [N 2101/92 (ΦΕΚ Α' 192)], άρθ. 6; Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ), 4 Νοεμβρίου 1950, αρθ.2, 5; Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΧΘΔΕΕ), 26 Οκτωβρίου 2012, αρθ. 2, 6, 24.

¹⁸ ΣΔΠ, αρθ. 3 παρ.1; ΧΘΔΕΕ, αρθ. 24 παρ. 2.

περιλαμβάνονται η έκρυθμη κατάσταση ή/και ενδεχόμενη δίωξη στη χώρα προέλευσής τους, η επικινδυνότητα του ταξιδιού φυγής τους –που συχνά περιλαμβάνει και απώλειες μελών της οικογένειάς τους, η εκμετάλλευσή τους από κυκλώματα διακινητών, η ματαίωση του προορισμού -που συνήθως δεν είναι η Ελλάδα-, η παραμονή τους στις εξαθλιωτικές συνθήκες των hot spots των νησιών και τέλος, η συχνά εχθρική στάση του τοπικού πληθυσμού απέναντί τους). Όλα τα παραπάνω οξύνουν την ήδη εύθραστη ψυχική υγεία τους οδηγούν πολλούς από τους πρόσφυγες σε επιπλέον περιθωριοποίηση ή/και αυξάνουν τα περιστατικά ενδο-οικογενειακής βίας, χρήσης ουσιών και γενικά παραβατικών συμπεριφορών.

Πατέρας, που η σύζυγος με τη μία τους κόρη βρίσκεται σε άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει εθιστεί σε ουσίες και ήδη έχει αναπτύξει επιθετική συμπεριφορά εναντίον του ανήλικου γιου του, με αποτέλεσμα την παρέμβασή μας στον Εισαγγελέα Ανηλίκων για απομάκρυνση του παιδιού από το στρατόπεδο και φιλοξενία του σε ξενώνα ανηλίκων για την προστασία του.

Ευάλωτες Ομάδες

Η έννοια της ευαλωτότητας, αν και τονίζεται στη νομολογία του Δικαστηρίου του Στρασβούργου και αποτελεί συστατικό στοιχείο όλων των κειμένων της ΕΕ που ρυθμίζουν τη διαδικασία ασύλου και τις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο σε κράτος-μέλος, στην ουσία της παραβλέπεται.¹⁹ Ειδικότερα, διόλου αμελητέος αριθμός ασυνόδευτων

¹⁹ Directive 2008/115/EC of the European Parliament and of the Council of 16 December 2008 on common standards and procedures in Member States for returning illegally staying third-country nationals [2008] OJ L348/98, Art. 3(9) and 5; Directive 2013/33/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants of international protection [2013] OJ L 180/96, Art. 2(k), 21; EU Regulation No 604/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an application for international protection lodged in one of the Member States by a third-country national or a stateless person [2013] OJ L180/31, e.g. Art 6, recital 13; M.S.S. against Belgium and Greece, ECtHR, διαθέσιμο στο:

[https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Del/OJ/DH\(2014\)1214/3&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true;](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Del/OJ/DH(2014)1214/3&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true;) Maija Mustaniemi-Laakso et al., The protection of vulnerable individuals in the context of EU policies on border checks, asylum

ανηλίκων εξακολουθούν να διαμένουν στα στρατόπεδα, καθώς το σύστημα στέγασης του Ε.Κ.Κ.Α. είναι κορεσμένο και τηρείται λίστα αναμονής για τους ευάλωτους αιτούντες στέγαση. Οργανωμένο σύστημα επιτροπείας, που αποτελεί επιτακτική ανάγκη για τη διαχείριση αυτής της ομάδας ευάλωτων, απουσιάζει από την ελληνική νομοθεσία, έλλειψη η οποία αναγνωρίζεται επανειλημμένα χωρίς να έχει ευοδωθεί ακόμη κάποια νομοθετική πρωτοβουλία επί του φλέγοντος αυτού θέματος²⁰. Ως αποτέλεσμα εκατοντάδες ανήλικοι βρίσκονται υπό την επιτροπεία των κατά τόπους αρμόδιων Εισαγγελέων Ανηλίκων, οι οποίοι όπως είναι φυσικό, δεν μπορούν να έχουν καμία πραγματική εποπτεία και γνώση της προσωπικής κατάστασης εκάστου ανηλίκου. Το έλλειμμα προστασίας, μέχρι στιγμής, καλύπτεται υποτυπωδώς με την ανάθεση περιορισμένων καθηκόντων, που ανήκουν στο ευρύτερο φάσμα της επιτροπείας, σε Μ.Κ.Ο. κατ' εξουσιοδότηση του αρμόδιου Εισαγγελέα Ανηλίκων. Αυτή η τακτική, όμως, αποτελεί μόνο προσωρινή παράκαμψη του προβλήματος, το οποίο παραμένει υπαρκτό και άλυτο. Ειδικά στις περιπτώσεις βρεφών και νηπίων, οι περιορισμένες αυτές αρμοδιότητες που ανατίθενται από τον Εισαγγελέα Ανηλίκων δεν μπορούν επουδενί να καλύψουν πλήρως τις αυξημένες ανάγκες συνολικής φροντίδας αυτών των τόσο νεαρών ανηλίκων.

Ασυνόδευτος ανήλικος -θύμα σεξουαλικής κακοποίησης- που έπρεπε να μεταφερθεί εσπευσμένα σε ξενώνα, ώστε να εξασφαλιστεί η ασφάλειά του, επειδή πάσχει από φυματίωση ή/και ψώρα²¹ παραμένει στο ανασφαλές για τον ίδιο στρατόπεδο όπου υπέστη την κακοποίησή του. Για όσους ανήλικους πάσχουν από μεταδοτικά νοσήματα δεν υπάρχουν εναλλακτικές φιλοξενίας, ακόμη και για ιδιαίτερα ευάλωτες περιπτώσεις κακοποιημένων παιδιών.

Εκτός, όμως, από τους ασυνόδευτους ανηλίκους, μία άλλη εξαιρετικά ευάλωτη ομάδα της οποίας οι ιδιαίτερες ανάγκες αγνοούνται συστηματικά είναι οι έγκυες.²² Οι συνθήκες διαβίωσης στα στρατόπεδα οι οποίες, όπως παρατέθηκε ανωτέρω, είναι δυσβάσταχτες ούτως ή άλλως για οποιονδήποτε άνθρωπο, πολύ περισσότερο προσβάλλουν τη συγκεκριμένη ομάδα. Οι έγκυες είναι από τα πρώτα άτομα που θίγονται από την έλλειψη ιατρικού προσωπικού και την έλλειψη ασφάλειας αλλά και στοιχειωδών υποδομών ύδρευσης και ηλεκτρισμού στις δομές.

Ένα σημείο στο οποίο πρέπει να σταθούμε είναι το καθοριστικό ζήτημα της έλλειψης διεργασιών στα νοσοκομεία και στα μαιευτήρια, όπου οι γυναίκες αυτές εξετάζονται και εν τέλει, γεννούν τα παιδιά τους. Είναι αποκλεισμένες ακόμα και από τη στοιχειώδη ενημέρωση που χρειάζονται ως ασθενείς για την πορεία της εγκυμοσύνης τους αλλά και του τοκετού τους. Δεν έχουν τη δυνατότητα έκφρασης γνώμης ως προς τη μέθοδο με την οποία θα

---

and immigration, 2016, σελ. 24-25, διαθέσιμο στο: <http://www.fp7-frame.eu/wp-content/uploads/2016/08/Deliverable-11.3.pdf>.

²⁰ Λ. Αγγελοπούλου, Χ. Εμμανουηλίδου, Μ. Μουρτζάκη, “Ο Ν 4375/2016 και οι προκλήσεις σε σχέση με την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων”, ΙΜΔΑ, 2016, διαθέσιμο στο: http://www.mfhr.gr/images/pdf/OmN_4375.2016.pdf.

²¹ Βασική προϋπόθεση μεταφοράς ανηλίκου σε ξενώνα μέσω ΕΚΚΑ είναι να μην πάσχει από ψώρα και φυματίωση.

²² Υπολογίζεται ο αριθμός τους σε δεκαεννέα (19) στο Σχιστό έως τις 21/12/2016.

γεννήσουν (φυσιολογικός τοκετός, καισαρική κ.ο.κ) ούτε μπορούν να εκφράσουν με σαφήνεια και εγκαίρως τυχόν προβλήματα που αισθάνονται ότι υπάρχουν σχετικά με τον τοκετό τους. Έτσι, καταλήγουν σε χειρουργικά κρεβάτια και αντιμετωπίζονται περισσότερο σαν άβουλα όντα.

Έγκυος της οποίας διακόπηκε απρόσμενα η κύηση στον τέταρτο μήνα της εγκυμοσύνης της, συνέχισε να κυοφορεί για τρεις επιπλέον ημέρες το νεκρό έμβρυο, διότι στο δημόσιο νοσοκομείο, όπου εκείνη ζήτησε βοήθεια από την πρώτη ημέρα που εμφάνισε αιμορραγία, διέγνωσαν το θάνατο του εμβρύου αλλά αρνήθηκαν την περίθαλψή της, διότι η ασθενής δεν είχε μαζί της διερμημένα ελληνόφωνο αλλά αγγλόφωνο.²³

Τα αυτά ισχύουν εξίσου και για τα νεογέννητα και τις μητέρες τους, που λίγα μόλις εικοσιτετράωρα μετά τον τοκετό επιστρέφουν σε στρατόπεδα, όπου η έλλειψη επαρκούς θέρμανσης, φωτισμού, ύδρευσης και αποχέτευσης θέτουν σημαντικές προκλήσεις στη διατήρηση της καλής υγείας και υγιεινής τους. Καλούνται να επιβιώσουν -για τα βρέφη ειδικά πρόκειται κυριολεκτικά για αγώνα επιβίωσης- σε συνθήκες διαμονής στις οποίες ακόμα και ενήλικα πλήρως υγιή άτομα δυσκολεύονται να προσαρμοσθούν.²⁴ Το ειδικό διαιτολόγιο που απαιτείται δε για τις ομάδες αυτές εξασφαλίζεται ως επί το πλείστον από ΜΚΟ δίχως να υπάρχει μέριμνα στο συσσίτιο των δομών για άτομα με ειδικές διατροφικές ανάγκες ή ακόμη και νεογνά ή βρέφη, τα οποία χρειάζονται ημερησίως συγκεκριμένη ποσότητα βρεφικού γάλακτος²⁵

Ακόμη, πολύ σοβαρά είναι και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και τα άτομα με νοητικές, ψυχιατρικές και σωματικές ιδιαιτερότητες. Ειδικότερα, όπως προκύπτει από εκθέσεις της Υ.Α. επί των παρεχόμενων στα στρατόπεδα υπηρεσιών, δεν διατίθεται πουθενά εξειδικευμένο προσωπικό το οποίο να μπορεί να εντοπίζει ανήλικα άτομα με αναπηρίες και πολύ περισσότερο να παρέχει στήριξη στους ανθρώπους που χρήζουν ιδιαίτερης φροντίδας.²⁶ Και στη δομή φιλοξενίας του Σχιστού παιδιά με κινητικά ή νοητικά προβλήματα τείνουν να ζουν αποσυρμένα στα καταλύματά τους χωρίς να τους παρέχεται η εξατομικευμένη φροντίδα που απαιτεί η κατάστασή τους.

Οι ανήλικοι αυτοί συνήθως δεν έχουν κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και δε λαμβάνουν την απαραίτητη για την κατάστασή τους ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Ως επί το πλείστον, δεν έχουν καν αναγνωρισθεί ως ευπαθή άτομα χρήζοντα εξειδικευμένης φροντίδας ήδη από την είσοδο και την καταγραφή τους ως διαμένοντες στις δομές.²⁷ Το αποτέλεσμα και πάλι

²³ Ακόμα και το Ε.Κ.Ε.Π.Υ., δομή που έχει συσταθεί ειδικά για την εξυπηρέτηση των προσφύγων, απαιτεί από κάθε πρόσφυγα να έχει μαζί του διερμημένα.

²⁴ ΚΕΕΛΠΝΟ, “Γνωμάτευση για την κατάσταση των κέντρων φιλοξενίας προσφύγων από την οπτική της δημόσιας υγείας”, 21-7-2016

²⁵ Ο αριθμός των βρεφών έως 12 μηνών είναι είκοσι ένα (21) στο Σχιστό έως τις 21/12/2016.

²⁶ Βλ. υποσημείωση 1.

²⁷ Βλ. υποσημείωση 8, σελ. 20-21.

είναι να επαφίεται στο προσωπικό των ΜΚΟ των δομών ο εντοπισμός, η καταγραφή και παροχή κατάλληλης φροντίδας σε αυτούς τους ανθρώπους.

Δίδυμα νήπια με πιθανά αναπτυξιακά και νοητικά ζητήματα προσπαθούν με δυσκολία να αλληλεπιδράσουν με τους υπόλοιπους συνομιλήκους τους, κατά τη διάρκεια των δημιουργικών δραστηριοτήτων. Οι animators, οι οποίοι έχουν υπό την επίβλεψή τους όλους τους ανήλικους που συμμετέχουν στις δραστηριότητες, αδυνατούν πρακτικά να παράσχουν την ειδική φροντίδα που έχουν ανάγκη αυτά τα παιδιά.

Και στην περίπτωση, βέβαια, που δεν πρόκειται για προφανή αναπηρία αλλά για ιδιαίτερες μαθησιακές ανάγκες κάποιων παιδιών, είναι αυτονόητο ότι στην πραγματικότητα του στρατοπέδου δεν προβλέπεται για τα εν λόγω παιδιά κανενός είδους παράλληλης στήριξης, παραδείγματος χάριν, από εκπαιδευτικούς ειδικής αγωγής.

Επιπλέον, εντοπίζεται κενό στις διαδικασίες διασύνδεσης των υπηρεσιών των hot spots των νησιών με τις υπηρεσίες των στρατοπέδων της ενδοχώρας. Το κενό αυτό αφορά ακόμα και τη διαχείριση των ιατρικών πληροφοριών παιδιών νεοεισερχόμενων στην ενδοχώρα τα οποία έχουν πολλαπλά οργανικά και ψυχολογικά ζητήματα. Στην πράξη, λοιπόν, είναι σοβαρό το ενδεχόμενο να υποβληθεί ο ανήλικος επαναλαμβανόμενα σε επίπονες εξετάσεις, λόγω ελλιπούς ενημέρωσης ως προς την περίθαλψη και τις υπηρεσίες που έχουν ήδη παρασχεθεί.

Σε επτάχρονο αγόρι με υδροκεφαλίαση (διαγνωσμένη από το νοσοκομείο Μυτιλήνης) επρόκειτο να επαναληφθούν ιατρικές εξετάσεις, ώσπου η μητέρα του ανήλικου προσκόμισε στον κοινωνικό λειτουργό της ομάδας μας τα σχετικά ιατρικά έγγραφα που είχε λάβει από το νοσοκομείο του νησιού. Καμία σχετική ενημέρωση δεν είχε λάβει η δομή του Σχιστού από τις αρμόδιες αρχές του νησιού για την ιδιόζουσα ευαλωτότητα της νεοεισερχόμενης στην ενδοχώρα οικογένειας.

Οι παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων των ευπαθέστερων ομάδων είναι αναμφισβήτητη. Τα δικαιώματα στην υγεία, την αξιοπρεπή διαβίωση και την ασφάλεια, τα οποία πρέπει να διασφαλίζονται για κάθε άνθρωπο -πόσο μάλλον για τους πιο ευάλωτους- ανεξαρτήτως εθνικότητας και ειδικών συνθηκών διαμονής του, καταπατώνται συστηματικά.²⁸ Επιπλέον, το δικαίωμα ενημέρωσης και συμμετοχής στις αποφάσεις που λαμβάνονται και αφορούν άμεσα ζωτικής σημασίας ζητήματα των προσφύγων (λ.χ. την υγεία τους) δε λαμβάνεται καθόλου υπόψιν.²⁹ Πράγματι, είναι εξ ορισμού αδύνατον να πραγματοποιηθεί το ως άνω δικαίωμα από τη στιγμή που απουσιάζουν διερμηνείς από τα

²⁸ Βλ. Ενδεικτικά, ΔΣΔΠ, αρθ. 3, 6, 22, 27; ΕΣΔΑ αρθ. 2-3, 5; ΧΘΔΕΕ, αρθ.24, 26; CRC General Comment No 9, para 79 about refugee children); General Comment No 14 on “The right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration”, Art. 3, para 1, <http://hrlibrary.umn.edu/crc/gencom14.pdf> ; CRC General Comment No. 15 (2013) on the right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health, Art. 24; CRC General Comment No 6 (2005) about the “Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin”, which declares that children’s detention is never in their best interests, <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/GC6.pdf>.

²⁹ Ενδεικτικά βλ. ΔΣΔΠ, αρθ. 17, 42.

δημόσια νοσοκομεία και οι δικαιούχοι δεν αντιλαμβάνονται καν τη γλώσσα στην οποία τους απευθύνονται. Επίσης, η ειδική πρόνοια που κατοχυρώνεται για τους αναπήρους από τη Σύμβαση του Ο.Η.Ε. για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία και η οποία έχει κυρωθεί από την ΕΕ το 2010 και με νόμο από την Ελλάδα το 2012, δε λαμβάνεται σε καμία περίπτωση υπόψη.³⁰

Συμμετοχή - ρόλος κοινότητας στις αποφάσεις (που τους αφορούν)

Για όλα τα παραπάνω, για την πολιτική που ακολουθείται σχετικά με το καθεστώς διαμονής και μετακίνησής τους, για τις αποφάσεις σχετικά με τις συνθήκες διαμονής και για κάθε εξέλιξη που αφορά τους διαμένοντες σε αυτές τις δομές, για τα κοινωνικά ανθρώπινα δικαιώματα που αφορούν στην υγεία, την εκπαίδευση και την εργασία, δεν υπάρχουν διαδικασίες ώστε να εξασφαλίζεται η τακτική και έγκυρη ενημέρωσή τους.

Το έλλειμμα αυτό φαίνεται να καλύπτεται από τις μη κερδοσκοπικές οργανώσεις και πολλές φορές από τα κυκλώματα διακίνησης, με επικίνδυνες συχνά συνέπειες, που περιγράφονται παρακάτω³¹. Η παντελής απουσία διαδικασιών ενημέρωσης αποκλείει την δημιουργία συγκεκριμένου στόχου για τη μετέπειτα πορεία τους, στόχου όχι μόνο μακροπρόθεσμου αλλά και βραχυπρόθεσμου.

Η συστηματική και οργανωμένη ενημέρωση μπορεί να αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα οργάνωσης των συλλογικών διαδικασιών, ενισχύοντας τους όρους συγκρότησης κοινότητας των προσφύγων εντός των ανοικτών δομών. Η συνύπαρξη αυτών των ανθρώπων μέσα στις ανοικτές δομές με όρους κοινότητας μπορεί να συνεισφέρει στην ενεργητική συμμετοχή στις δράσεις εντός των στρατοπέδων, στην πρόληψη και την αντιμετώπιση των εξαρτήσεων, των βίαιων περιστατικών και λοιπών κινδύνων, στην διεκδίκηση από πλευράς τους καλύτερων όρων διαβίωσης και φυσικά στην αποτελεσματικότερη ενσωμάτωσή τους στην τοπική κοινωνία.

Εκπαίδευση

Το ζήτημα της εκπαίδευσης των ανηλίκων, το οποίο αποτελεί βασικό προβληματισμό των γονέων προσφύγων αλλά και επιθυμία των ίδιων των παιδιών, δεν έχει ακόμη λυθεί. Μόλις πριν ενάμιση μήνα ξεκίνησαν να παραδίδονται, σε καθημερινή βάση και με πρόγραμμα που προσομοιάζει με σχολικό, μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας εντός του Σχιστού από εκπαιδευτικούς των ΜΚΟ και συμβασιούχους του Δήμου Περάματος, με υπεύθυνες συντονίστριες εκπαίδευσης από το Υπουργείο Παιδείας.

---

³⁰ UN General Assembly, Convention on the Rights of Persons with Disabilities : resolution / adopted by the General Assembly, 24 January 2007, A/RES/61/106, available at: <http://www.refworld.org/docid/45f973632.html> όπως κυρώθηκε από το Ν. 4074/2012 «Κύρωση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες» (ΦΕΚ 88, τ. Α); Ακόμη, βλ. CRC General Comment No 9 dedicated to children with disabilities, para 79 about refugee children; Βλ. και ΔΣΔΠ, αρθ.23; ΧΘΔΕΕ, αρθ. 26.

³¹ Βλ. Ενότητα “Κυκλώματα Διακίνησης”.

Οι εκπαιδευτικές και δημιουργικές δραστηριότητες -ελληνικών, αγγλικών, μαθηματικών και εικαστικών- απευθύνονται σε παιδιά ηλικίας 3-18 ετών -αυτή τη στιγμή στο Σχιστό υπολογίζεται ότι τα παρακολουθούν 140 παιδιά-, χωρισμένων σε ομάδες ανάλογα την ηλικία τους. Όμως, όπως προαναφέρθηκε, η παρούσα εκπαιδευτική διαδικασία εντός του στρατοπέδου αφορά σε ενισχυτική διδασκαλία μαθημάτων που πρόκειται να ξεκινήσουν σε κανονικά σχολεία. Αν και αναμενόταν ήδη από αρχές του φθινοπώρου η κανονική ένταξη των παιδιών προσφύγων σε δημόσια σχολεία, τα οποία είναι και οι μόνοι κατάλληλοι χώροι όπου μπορεί να παρασχεθεί ουσιαστική εκπαίδευση σε παιδιά, φτάσαμε πλέον στις αρχές του 2017 με τα παιδιά να λαμβάνουν μόνο μία άτυπη και υποτυπώδη εκπαίδευση περιορισμένη αποκλειστικά εντός του στρατοπέδου.

Σε καμία περίπτωση, αυτή η “ενισχυτική” διδασκαλία δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι πραγματώνει το αναφαίρετο δικαίωμα κάθε παιδιού στην εκπαίδευση.³² Έτσι, αυτή τη στιγμή υπάρχουν παιδιά τα οποία δεν έχουν πάει ποτέ σχολείο. Τα συγκεκριμένα παιδιά όταν έφτασαν σε σχολική ηλικία ήταν ήδη εν κινήσει (είχαν αναχωρήσει από τη χώρα προέλευσής τους) και βρίσκονται τώρα στην Ελλάδα ένα χρόνο και πλέον αποκομμένα πλήρως από την εκπαιδευτική διαδικασία. Φυσικά, είναι εξαιρετικά αμφίβολο πώς αυτά τα παιδιά θα ενταχθούν κάποια στιγμή σε σχολείο ελληνικό, όταν η γνώση τους στην ελληνική γλώσσα βρίσκεται στο κατώτατο επίπεδο.

Επιπλέον πρέπει να σημειωθεί ότι η εκπαίδευση που αναμένεται να παρασχεθεί σε ανήλικους δεν αφορά μέχρι στιγμής όλα τα παιδιά-πρόσφυγες. Συγκεκριμένα, για τους εφήβους ηλικίας 15-18 ετών δεν υπάρχει καμία προοπτική παροχής δημόσιας παιδείας και κατά συνέπεια, τα παιδιά αυτά πρέπει αναγκαστικά να περιοριστούν σε άτυπη εκπαίδευση και κατάρτιση. Ακόμη και η λύση των διαπολιτισμικών σχολείων, στα οποία θα μπορούσαν οι έφηβοι να παρακολουθούν υπό αξιοπρεπείς συνθήκες μαθήματα συμμετέχοντας στην εκπαιδευτική διαδικασία, χωλαίνει, διότι τα διαπολιτισμικά σχολεία της Αθήνας είναι πλέον υπερπλήρη, δε δέχονται νέους μαθητές και χρησιμοποιούν λίστες αναμονής -αναμονής άγνωστης διάρκειας- για όσους επιμένουν να επιθυμούν την εγγραφή τους και την παρακολούθηση μαθημάτων εκεί.

Ωστόσο, από κανένα εθνικό και διεθνές κείμενο το οποίο ορίζει την ανηλικότητα στο πλαίσιο ηλικίας 0-18 ετών δεν προκύπτει ότι οι έφηβοι 15-18 ετών είναι “λιγότερο ανήλικοι” από τα υπόλοιπα παιδιά και άρα, αμβλύνονται τα όρια προστασίας και απόλαυσης των δικαιωμάτων που κάθε παιδί έχει από τη στιγμή της γέννησής του έως και την ενηλικίωσή του με τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας του.

Πέρα από το θέμα της καταπάτησης του βασικού δικαιώματος στην εκπαίδευση, ο στην πράξη αποκλεισμός αυτών των παιδιών από εκπαιδευτικές δραστηριότητες, σε συνδυασμό με τον περιορισμό τους στα στρατόπεδα και την ανυπαρξία –πέρα από τις πρωτοβουλίες ΜΚΟ- κεντρικού σχεδιασμού επικοινωνίας τους με τον «έξω κόσμο» και ενσωμάτωσής τους στη νέα τους πατρίδα, εγκυμονεί τον κίνδυνο περαιτέρω περιθωριοποίησής τους, με ό,τι αυτό μπορεί να συνεπάγεται.

---

³² ΔΣΔΠ, άρθ. 28.

Κυκλώματα διακίνησης

Τα κενά προστασίας, ασφάλειας και ενημέρωσης του συστήματος διεθνούς προστασίας, του οποίου οι ρυθμοί εξέτασης των αιτημάτων είναι βραδύτατοι, δυστυχώς καλύπτονται από τα κυκλώματα διακίνησης. Το καθεστώς της διακίνησης των ανθρώπων συμπεριλαμβάνει σε πολλές περιπτώσεις πρακτικές εμπορίας ανθρώπων, πορνείας-σεξουαλικής εκμετάλλευσης, καταναγκαστικής εργασίας, διακίνησης ουσιών, απειλής-άσκησης σωματικής βίας και εκβιασμών. Ακόμη, όμως, και οι ίδιες οι συνθήκες της μετακίνησης³³, θέτουν σε σοβαρό κίνδυνο τη σωματική ακεραιότητα και τη ζωή των διακινουμένων. Είναι αναγκαία η άμεση εφαρμογή και επέκταση του «Εθνικού Μηχανισμού Αναφοράς»³⁴, για την ανίχνευση περιστατικών διακίνησης, τόσο που μπορεί να λάβουν χώρα σε νοσοκομεία, σταθμούς τρένων και λεωφορείων και σε οποιοσδήποτε περιοχές διέλευσης.

Τα περιστατικά ανίχνευσης κακοποίησης ή παραμέλησης των ευάλωτων ομάδων είναι συχνά και δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά χωρίς τη συστηματική συνεργασία και συντονισμό της δράσης των δημόσιων φορέων (νοσοκομείων, Εισαγγελέων κ.λπ.), ώστε να επιτυγχάνονται ολοκληρωμένες παρεμβάσεις.

Συμπεράσματα

Από όσα αναφέρονται διεξοδικά παραπάνω για τις συνθήκες στο στρατόπεδο του Σχιστού, γίνεται σαφές ότι τα δικαιώματα των παιδιών, όπως αυτά ορίζονται στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, καταστρατηγούνται καθημερινά.

- Το Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού, δρώντας πάντα με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού και το σεβασμό της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, ζητά την άμεση απομάκρυνση από τα στρατόπεδα των παιδιών και των οικογενειών τους (σε περίπτωση που αυτά συνοδεύονται) αλλά και άλλων ευάλωτων ομάδων, όπως είναι οι έγκυες γυναίκες. Είναι απαραίτητη και επείγουσα η μόνιμη φιλοξενία των παραπάνω σε χώρους προστατευμένους και ειδικά σχεδιασμένους για να καλύψουν τις ανάγκες του συγκεκριμένου πληθυσμού. Ως τότε, μέχρι δηλαδή να δημιουργηθεί ο επαρκής αριθμός θέσεων σε τέτοιους ειδικούς χώρους ώστε να καλύψει τις υπάρχουσες ανάγκες, είναι απαραίτητο να αναζητηθούν άλλες ευέλικτες λύσεις, που μπορούν έστω προσωρινά να αμβλύνουν το πρόβλημα (π.χ. ενοικίαση δωματίων σε ξενοδοχεία).
- Στο πλαίσιο αυτό απαιτείται και η ενίσχυση του προγράμματος ενοικίασης διαμερισμάτων, το οποίο και πρέπει να επεκταθεί. Το σχέδιο της Ύπατης Αρμοστείας αυτή τη στιγμή περιορίζεται στην πρόσβαση όσων εντάσσονται στο πρόγραμμα

---

³³ Λόγου χάρι, κατά τη μεταφορά με φορτηγά δίπλα στις ρόδες, με σακούλες στο πρόσωπο για την αποφυγή ανίχνευσής του από τα σκυλιά της αστυνομίας κοκ.

³⁴ Που έχει εισηγηθεί ο Ηρακλής Μοσκόφ, από τη θέση του Εθνικού Εισηγητή Καταπολέμησης της Εμπορίας Ανθρώπων. Βλ. σχετικά και Νόμο 4216/2013, Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων, ΦΕΚ Α 266/10.12.2013.

μετεγκατάστασης στους οποίους και δίνεται προτεραιότητα. Έτσι, οικογένειες με υψηλό βαθμό ευαλωτότητας μένουν εκτός του προγράμματος στέγασης και παραμένουν στα στρατόπεδα, κάτι που πρέπει να λήξει άμεσα με δεδομένες και τις δύσκολες χειμερινές καιρικές συνθήκες.

- Πέρα από το θέμα της στέγασης, τα δικαιώματα των παιδιών, αλλά και άλλων ευάλωτων ομάδων προσφύγων (όπως είναι οι έγκυες ή σε λοχεία γυναίκες) είναι κρίσιμο να προστατευτούν μέσα από μια ολιστική προσέγγιση της ευαλωτότητάς τους και άμεση υποστήριξη, η οποία πρέπει να περιλαμβάνει την ορθή καταγραφή τους, την επαρκή πληροφόρησή τους, την επιτροπεία (για όσους είναι ασυνόδευτοι), την ψυχολογική στήριξη και φροντίδα θυμάτων σεξουαλικής κακοποίησης ή άλλης βίας κλπ, με την στελέχωση του αντίστοιχου κατάλληλα εκπαιδευμένου προσωπικού.
- Αντίστοιχα, σχετικά με το ζήτημα της εκπαίδευσης, το πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας των παιδιών-προσφύγων πρέπει να προχωρήσει με πιο γρήγορους ρυθμούς περιλαμβάνοντας όλα τα παιδιά. Ταυτόχρονα πρέπει να ξεκινήσει και η ήδη πολύ καθυστερημένη κανονική ένταξή τους στο σταθερό και επίσημο σχολικό πρόγραμμα. Το ζήτημα της εκπαίδευσης παιδιών που πλησιάζουν την ενηλικίωση πρέπει επίσης να αντιμετωπιστεί με συγκεκριμένες πρωτοβουλίες και σχεδιασμό. Στο πλαίσιο αυτό είναι απαραίτητη η ενίσχυση και η συνεργασία οργανώσεων που ήδη εκπονούν σχετικά προγράμματα και αναπτύσσουν δράσεις που εστιάζουν στην επικοινωνία και την ενσωμάτωση των εφήβων.
- Παράλληλα είναι αναγκαία η δημιουργία μικρότερων σε θέσεις φιλοξενίας δομών, οι οποίες πρέπει να βρίσκονται εντός των οικιστικών ιστών και όχι σε μεγάλη απόσταση από αστικά κέντρα. Εκτός του ότι η διαχείριση είναι ευκολότερη και αποτελεσματικότερη, δομές με τέτοια χαρακτηριστικά θα ευνοήσουν την καλύτερη διαβίωση των προσφύγων και θα περιορίσουν την περιθωριοποίησή τους.
- Επιπλέον είναι απαραίτητη η άμεση επίλυση υλικοτεχνικών ζητημάτων συνειφασμένων με την ασφάλεια εντός των υφισταμένων δομών φιλοξενίας. Ο καλύτερος φωτισμός των διαφόρων χώρων (κοινόχρηστων και μη), η στεγανοποίηση και θέρμανσή τους, τα μέτρα πυρασφάλειας, είναι ζητήματα που θα έπρεπε να μην υφίστανται ούτε να συζητούνται ακόμη, ένα χρόνο μετά την έναρξή λειτουργίας των κέντρων.
- Τέλος, αναγκαία είναι η ενίσχυση του προσωπικού που εργάζεται στις δομές. Συγκεκριμένα, το Σχιστό χρειάζεται τόσο ενίσχυση σε αστυνομικό προσωπικό, που θα διασφαλίσει την προστασία από παραβατικές πράξεις εντός της δομής, όσο και στελέχωση με επιπλέον ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό. Αντίστοιχα κρίσιμη είναι η επιπλέον στελέχωση με έμπειρους και επαρκείς σε αριθμό διερμηνείς και πολιτισμικούς διαμεσολαβητές.